

James Baldwin

Ha a Beale utca
meséli tudna

Fordította:

MESTERHÁZI MÓNICA

A fordítás alapjául szolgáló mű:

If Beale Street Could Talk

Copyright 2006 by Vintage International.

Copyright 1974 by James Baldwin. Copyright renewed.

All rights reserved including the right of reproduction
in whole or part in any form.

This edition published by arrangement with
the James Baldwin Estate.

Hungarian translation © Mesterházi Mónika

Fonny az egyik első szobrát a mamának adta. Ennek majdnem két éve. Van benne valami, amiről mindig a papa jut eszembe. A mama egy kisasztalra állította a nappaliba, egymagában. Nem nagyon magas, fekete fából készült. Egy meztelen férfi, egyik kezét a homlokára teszi, a másikkal a férfiasságát rejtje el. A lába hosszú, nagyon hosszú, és nagyon nagy terpeszben áll, az egyik lába mintha földbe gyökerezne, nem tud mozdulni, és az egész mozdulata kínszenvedés. Nagyon furcsa figurának tűnt egy ilyen fiatal fiútól, legalábbis furcsának tűnt, amíg bele nem gondoltál. Fonny szakiskolába járt, ahol megtanítják a gyerekeknek, hogy mindenféle silány, tényleg céltalan dolgot csináljanak, például kártyaasztalt meg zsámolyt meg fiókos szekrényt, amit soha senki nem fog megvenni, mert ki vásárol kézzel faragott bútort? A gazdagok nem. Azt mondják, a gyerekek hülyék, azért tanítják őket a kezükkel dolgozni. Azok a gyerekek nem hülyék. De akik az ilyen iskolákat működtetik, biztosítani akarják, hogy ne legyenek túl okosak: igazából arra tanítják őket, hogy legyenek rabszolgák. Fonny ezt egyáltalán nem vette be, és lelépett, és a fa nagy részét is magával vitte a műhelyből. Nagyjából egy hetébe telt, egyik nap a szerszámokat, másik nap a fát; de a fa volt a gond, mert az ember nem teheti zsebre, sem a kabátja alá; végül egy barátjával sötétedés után betörték az iskolába, rohadtul kiürítették az asztalosműhelyt, és a fát felpakolták a barát bátyja kocsijára. A fa egy részét egy barátságos házmester pincéjében rejtették el, és

Fonny hozzánk hozta el a szerszámokat, és annak a fának egy része most is ott van az ágyam alatt.

Fonny talált valamit, amit meg tudott csinálni, amit meg akart csinálni, és ez mentette meg attól a haláltól, ami a mai kor gyerekeire vár. Bár a halál többféle formát választ, bár az emberek különféle módokon halnak meg korán, a halál nagyon egyszerű, és az oka is egyszerű: egyszerű, mint a pestis: a gyerekeknek azt mondják, hogy szart sem érnek, és bármit látnak maguk körül, ezt bizonyítja. Küzdenek, küzdenek, de lehullnak, mint a legyek, és az életük trágyadombja fölött gyülekeznek, mint a legyek. És én talán azért csimpaszkodtam Fonnyba, és Fonny talán azért váltott meg *engem*, mert ő volt az ismerőseim közül nagyjából az egyetlen srác, aki nem a tükkel babrált, nem ivott olcsó bort, nem támadott meg embereket az utcán, nem rabolt ki boltokat – és nem egyenesítgette a haját: hagyta csimbókosan. Először gyorsétteremben volt szakács, egy barbecue-kajaldában, hogy legyen mit ennie, aztán talált egy pincét, ahol a fáival dolgozhatott, és gyakrabban volt nálunk, mint ahányszor otthon.

Náluk otthon mindig veszekedés volt. Mrs. Hunt ki nem állhatta Fonnyt, vagy Fonny szokásait, a két nővére meg Mrs. Hunttal fogott össze – különösen, mert mostanra ők is rettentő bajban vannak. Úgy nevelték őket, hogy férjhez menjenek, de senki nem volt a környéken, aki elég jó lett volna hozzájuk. Tényleg csak átlagos harlemi lányok voltak, bár a City College-ig vitték. De a City College-ban abszolút semmi nem történt az érdeklükben: a diplomás tesók nem kértek belőlük; akik a nőket feketén szeretik, azok feketén is szerették őket, akik a nőket fehérén szeretik, azok fehérén is szerették őket. Úgyhogy ez lett velük, és Fonnyt hibáztatták érte. Az anyjuk átkozódásnak beillő imái mellett és a nővérek

orgazmusnak beillő könnyei mellett Fonnyak esélye nem volt. És Frank sem volt megfelelő partner a három boszorka ellen. Ő csak dühbe gurult, és jól el tudjátok képzelni az ordítást, ami abban a házban végbement. Aztán Frank inni kezdett. Én nem hibáztatom érte. És néha átjött hozzánk azzal, hogy Fonnyt keresi. Neki ez sokkal rosszabb volt, mint Fonnyak; ráadásul elvesztette a szabóműhelyt, és a ruhaosztályon dolgozott. Most már ő függött Fonnytól, ahogy korábban Fonny függött tőle. Amúgy, ahogy látjátok, egyiküknek sem volt más-hova mennie. Frank bárba járt, de Fonny nem szerette a bárokat.

Fonnyt ugyanaz a szenvedély juttatta bajba, és vitte a sítire, ami megmentette. Mivel megtalálta a középpontját, értitek, a saját középpontját, belül: és ez meglátszott. Nem volt mások niggere. És ez bűn ebben a kurva szabad országban. Az ember legyen *valaki más* niggere. És ha senki niggere nem vagy, akkor rossz nigger vagy: és ezt döntötték el a zsaruk, mikor Fonny beköltözött a belvárosba.

Ernestine megérkezett, a csontos termetével. Hallom, hogy a papát húzza.

Gyerekekkel dolgozik egy közösségi központban, a belvárosban – tizennégy év alatti gyerekekkel, mindenféle színben, fiúkkal és lányokkal is. Nagyon nehéz munka, de bírja – gondolom, ha nem bírná, nem tudná csinálni. Ez fura az emberekben. Mikor Ernestine kicsi volt, olyan hiú volt, hogy hiúbb nem is lehetett volna. Folyton a haját sütögette, a ruhái mindig tiszták voltak, és mindig az előtt a rohadt tükör előtt állt, mintha nem tudná elhinni, milyen szép. Gyűlöltem. Mivel majdnem négy évvel idősebb nálam, nem tartott méltónak a figyelmére.

Úgy verekedtünk, mint a macskák és a kutyák, vagy inkább mint két szuka.

A mama próbált nem aggódni túlzottan. Úgy gondolta, Néném – én hívtam Nénémnek, hogy ne a nevén hívjam, meg talán hogy kisajátítsam – valószínűleg a show-bizniszre született, és a színpadon fog kikötni. Ez a gondolat nem töltötte el boldogsággal a szívét, de eszébe kellett jutnia anyámnak, Sharonnak, hogy valamikor ő is énekesnő próbált lenni.

Egyszer csak – mintha egyik napról a másikra történt volna – az egész megváltozott. Néném magas lett például, magas és sovány. Nadrágot kezdett hordani, öszszefogta a haját, és könyveket kezdett olvasni, ahogy a könyvek mentek ki a divatból. Ha hazajöttem az iskolából, és otthon volt, mindig lekuporodott valamire, vagy a padlón feküdt, és olvasott. Újságot nem olvasott többet. Moziba nem járt többet. – Elegem van már a fehérek kurva hazugságaiból – mondta. – Már így is eléggé elcseszték az agyamat. – Ugyanakkor Néném nem lett merev, se undok, és nem beszélt arról, legalábbis jó ideig, hogy miket olvasott. Velem sokkal kedvesebb lett. És az arca is megváltozott. Csontosabb lett és titokzatosabb, sokkal szebb. A hosszú, keskeny szeme elsötétült attól, amit látni kezdett.

Lemondott arról a tervéről, hogy egyetemre megy, és egy ideig kórházban dolgozott. Abban a kórházban találkozott egy kislánnyal, aki haldoklott, tizenkét évesen már narkós volt. És nem is fekete lány. Puerto Ricó-i. És akkor Ernestine gyerekekkel kezdett dolgozni.

– Hol van Jezabel?

Néném akkor kezdett Jezabelnek hívni, mikor megkaptam az állásomat a pláza parfümosztályán, ahol most is dolgozom. A cég úgy gondolta, nagyon merész, haladó dolog ezt az állást egy színes lánynak adni. Ott állok

a rohadt pult mögött egész nap, addig mosolygok, míg a hátsó fogam megfájdul, és hagyom, hogy fáradt öregaszonyok szagolgassák a kézfejemet. Néném közölte, hogy mikor hazajövök, olyan szagom van, mint egy louisianai kurvának.

– Hazajött. Ledőlt.

– Jól van?

– Fáradt. Bement Fonnyhoz.

– És hogy viseli Fonny?

– Viseli.

– Istenem. Hadd csináljak magamnak egy italt. Akarod, hogy főzzek valamit?

– Nem. Mindjárt nekilátok.

– És volt Mr. Haywardnál?

Arnold Hayward az ügyvéd. Néném találta nekem a közösségi központon keresztül, mert végül is rákényszerítették őket, hogy ügyvédekkel is kapcsolatba kerüljenek.

– Nem. Hétfőn megy hozzá, munka után.

– Vele méisz?

– Lehet, hogy jobb lesz.

– Igen. Szerintem is. Papa, abba hagyhatnád már ezt a sörözést, olyan kövér leszel, mint egy ház. Majd felhívom a munkából, mire odaértek. Nem akarsz egy kis gint abba a sörbe, öreg?

– Csak tedd le ide mellé, drága leányom, míg fel nem állok.

– Felállsz! Na fene!

– És elfenekellek. Jobb lenne, ha Arethára figyelnél, amikor a tiszteletről énekel. Tudod, Tish azt mondja, szerinte több pénzt akar.

– Apa, már kifizettük az előlegét, ezért nincs egyikünknek sem semmi cucca. És tudom, hogy a költségeket is meg kell fizetni. De elvileg nem kell több pénzt kapnia, amíg el nem juttatja Fonnyt a tárgyalásig.

- Azt mondja, kemény ügy.
- Francokat. Mire való az ügyvéd?
- Hogy pénzt keressen – mondta a mama.
- Na. És beszélt valaki mostanában Huntékkal?
- Ők az egésztől hallani se akarnak, te is tudod. Mrs. Hunt meg az a két kaméliás hölgy gyalázatos. És szegény Franknek semmi pénze.
- Na. De ne beszéljünk erről túl sokat Tish előtt. Majd megoldjuk valahogy.
- Francba. Muszáj megoldanunk. Fonny olyan, mint-ha közénk tartozna.
- Közénk is *tartozik* – mondta a mama.

MAGVETŐ
KÖNYVKIADÓ ÉS KERESKEDELMI KFT.
www.magveto.hu
www.facebook.com/magveto
magveto.kiado@lira.hu
Felelős kiadó Dávid Anna

Nyomta és kötötte az Alföldi Nyomda Zrt., 2018-ban
Felelős vezető György Géza vezérigazgató

Felelős szerkesztő Rostás Eni
Kézirat-előkészítő Balogh Emerencia
Korrektor Zöldhegyi Sarolta
Műszaki vezető Takács Klári
A borítót Gerhes Gábor,
a kötetet Pintér József tervezte
Kiadványszám 8976
Plantin betűtípusból szedve
ISBN 978 963 14 3761 4